

RAPORT

FORMARE CONTINUĂ

PENTRU MEDICII DE

FAMILIE ÎN DOMENIUL

SĂNĂTĂȚII MINTALE A

COPIILOR ȘI

ADOLESCENȚILOR

Formare continuă pentru medicii de familie în domeniul sănătății mintale a copiilor și adolescenților

Acest material este un produs realizat de Fundația Romanian Angel Appeal în cadrul proiectului „Crearea unui model funcțional de intervenție pentru Sănătate Mintală și Sprijin Psihosocial pentru copii și adolescenți” derulat în parteneriat cu reprezentanța UNICEF în România.

Opiniile exprimate în acest document aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția UNICEF.

Colectarea datelor: Echipa de implementare RAA

Analiza datelor și elaborare raport:

Silvia Asandi, Fidelie Kalambayi, Iulia Sîrbu, Ramona Ion, Ionuț Ardeleanu

Editare grafică: Vlad Anghel, Oana Niță

Coordonare: Fidelie Kalambayi

Rezumat

Raportul prezintă rezultatele programului de formare continuă pentru medicii de familie în domeniul sănătății mintale a copiilor și adolescenților, derulat în 2025.

Au fost organizate două ateliere acreditate axate pe rolul medicilor de familie în identificarea timpurie a dificultăților emoționale, utilizarea instrumentelor de screening și colaborarea cu specialiștii.

Raportul recomandă scalarea programului la nivel național și integrarea tematicii de sănătate mintală pediatrică în educația medicală continuă a medicilor de familie.

CUPRINS

01 Introducere	2
02 Descrierea activității de formare pentru medicii de familie	6
2.1. Structura activității de formare	7
2.2. Profilul participanților	8
03 Feedback-ul participanților	9
3.1. Rezultate cantitative	10
3.2. Rezultate calitative	13
04 Concluzii	15
05 Recomandări	18

01

INTRODUCERE

Contextul proiectului

Raportul prezintă rezultatele evaluării activității de formare adresate medicilor de familie (MF).

Necesitatea pregătirii MF este justificată de faptul că sănătatea mintală a copiilor și adolescenților rămâne insuficient recunoscută și integrată în practica de zi cu zi a medicinei primare.

Ori, în multe cazuri, medicul de familie este primul punct de contact al copilului și familiei cu sistemul de sănătate și deține o viziune holistică asupra contextului medical și social al pacientului.

Activitatea de formare pentru medicii de familie a fost organizată în cadrul proiectului „Crearea unui model funcțional de intervenție pentru sănătate mintală și sprijin psihosocial pentru copii și adolescenți” (MHPSS), implementat de Fundația Romanian Angel Appeal (RAA) în parteneriat cu UNICEF și în colaborare cu Institutul pentru Studiul și Tratamentul Traumei.

Proiectul urmărește dezvoltarea și întărirea rețelei de sprijin pentru sănătatea mintală a copiilor și adolescenților, prin acțiuni de formare profesională, dezvoltare de resurse pentru educatori, părinți și specialiști din domeniile medical și psihologic, prin campanii de conștientizare și activități de advocacy.

Deoarece medicii de familie au acces la informații despre istoricul medical și familial al copiilor/adolescenților, precum și la factorii contextuali (ex. statut socio-economic, rețea socială, situația școlară), această poziționare îi face esențiali pentru:

Identificarea precoce

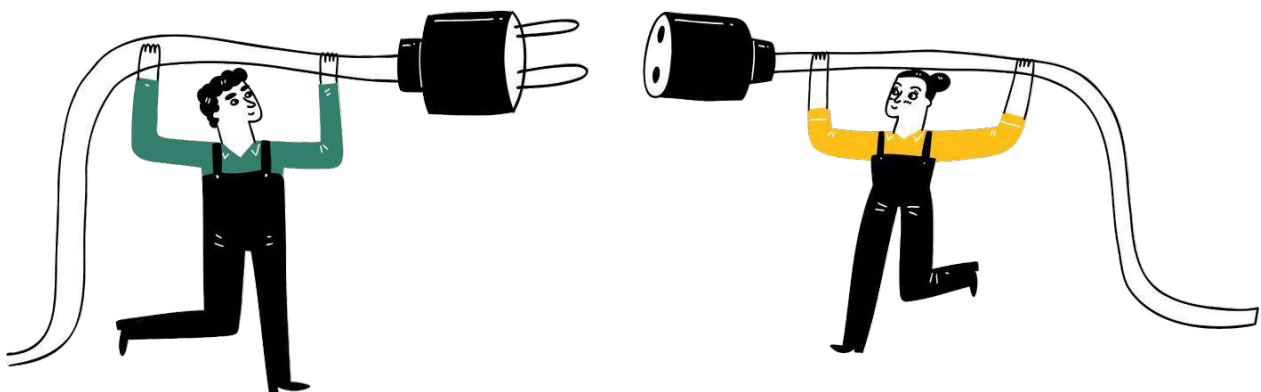
a semnelor de afectare
a sănătății mintale.

Orientarea rapidă a pacientului

către servicii de
specialitate, atunci când
este cazul.

Oferirea de sprijin

inițial și scurtă
consiliere.

Programul de formare a urmărit să întărească rolul MF ca **tutore de reziliență**¹ pentru copil și familie, capabil să recunoască factorii de risc și de protecție pentru sănătatea mintală a copilului/adolescentului, să ofere informații de bază, să aplice metode de prevenție și instrumente de screening și să faciliteze accesul la servicii specializate din comunitate.

Conținutul cursului a fost gândit în logica **modelului bio-psiho-social**, care integrează dimensiunile fizice, psihologice și sociale ale sănătății și încurajează **colaborarea interdisciplinară** între medici de familie, psihologi, pediatri, psihiatri, școală și familie.

Conform datelor oficiale publicate de Institutul Național de Statistică², la sfârșitul anului 2024 își desfășurau activitatea **12.600 de medici de familie** la nivel național. Având în vedere rolul lor esențial în monitorizarea dezvoltării copiilor, medicii de familie pot recurge la mai multe instrumente validate de screening al sănătății mintale, printre care se numără:

- ▶ **Programul Național de Identificare Precoce a Tulburării de Spectru Autist și Tulburări Asociate**, stabilit prin HG nr. 400/2014, respectiv Normele metodologice ale Legii Autismului. În cadrul acestui program, medicii de familie au rolul de a aplica un chestionar de screening la controalele copiilor la 12, 16, 18, 24 și 36 de luni. Chestionarul durează 5-10 minute și este aplicabil gratuit de medicul de familie.

- ▶ **Instrumentele de tip vizite pediatrice de supraveghere / fișe de dezvoltare a copilului.** În ghidurile pentru medicina de familie există „fișe de supraveghere a dezvoltării copilului” care sunt utilizate pentru vizitele periodice de control al copilului mic. Aceste vizite pot include elemente de evaluare a dezvoltării cognitive și socio-emoționale.

¹Din punct de vedere psihologic, reziliența este capacitatea unei persoane de a face față, de a depăși și de a se adapta la adversități, traume, tragedii sau surse semnificative de stres. Un „tutore de reziliență” ar fi, în acest sens, o persoană care sprijină pe altcineva să își dezvolte reziliența, fie prin consiliere, mentorat sau prin simplul fapt de a fi un model de urmat. Datorită relației de încredere dezvoltată în timp între familie/adolescent și medicul său de familie, putem spune că acesta are șanse mari să îndeplinească rolul de susținător al dezvoltării rezilienței.

²Raportul „Activitatea rețelei sanitare și de ocrotire a sănătății”, INS, 2025

De asemenea, medicii de familie pot utiliza instrumente de screening dezvoltate în cadrul unor inițiative și proiecte care contribuie la consolidarea sistemului național de sănătate mintală, precum platforma EvaluMe sau instrumente validate precum CSI-4 (Child Symptom Inventory-4), la care se adaugă instrumentul de screening al sănătății mintale dezvoltat în cadrul proiectului „Crearea unui model funcțional de intervenție pentru Sănătate Mintală și Sprijin Psihologic pentru copii și adolescenți”, care sprijină identificarea timpurie a dificultăților emoționale și comportamentale și direcționarea copiilor către servicii specializate.

În literatura de specialitate există un consens asupra faptului că intervențiile timpurii cresc semnificativ șansele de recuperare și de adaptare socială, scăzând durata și severitatea episodului patologic (Patel et al., 2018).

Cercetarea arată că atunci **când tulburările sunt descoperite într-un stadiu incipient - inclusiv prin screening realizat în cabinete de medicina familiei - psihoterapia și suportul familial au mai multe șanse să evite medicamentația pe termen lung, spitalizările sau complicațiile (Kazdin & Weisz, 2017).**

Raportul documentează procesul de formare, analizează rezultatele obținute și formulează recomandări pentru consolidarea rolului medicilor de familie în promovarea și protejarea sănătății mintale a copiilor și adolescenților.

02

DESCRIEREA

ACTIVITĂȚII DE

FORMARE PENTRU

MEDICII DE FAMILIE

2.1. Structura și obiectivele activității de formare

Activitatea de formare s-a desfășurat în București, cu sprijinul Institutului pentru Studiul și Tratamentul Traumei (ISTT) și în colaborare cu Asociația Medicilor de Familie București–Ilfov (AMF-BI) și a constat în livrarea **unui atelier pentru medicii de familie, față-în-față, cu durata de 6 ore**. Atelierul a fost organizat de două ori, pe 11 și pe 23 aprilie 2025, pentru două grupe diferite de medici.

Evenimentul a fost **acreditat de ARPCAPA** (Asociația Română de Psihiatria Copilului și Adolescentului și Profesii Asociate) cu 6 credite EMC, asigurând recunoașterea oficială a competențelor dobândite și integrarea lor în procesul de educație medicală continuă.

Sesiunile atelierului au fost livrate de doi lectori cu expertiză complementară - Conf. univ. dr. Florina Rad (psihiatru de copii și adolescenți, președinta ARPCAPA) și Conf. univ. dr. Diana Vasile (psiholog clinician, psihoterapeut, președinta ISTT). Dr. Rad a prezentat aspecte medicale și psihiatrice, practici de recunoaștere precoce a tulburărilor psihice la copii și colaborarea dintre MF și specialist. Dr. Vasile a prezentat concepte din psihologia dezvoltării, a vorbit despre stres și traumă, emoții și comportamente, factori de risc și de protecție pentru copii și adolescenți și despre mecanisme de reziliență și comunicarea cu adolescenții în cabinet.

Lectorii au combinat **expunerea teoretică cu exemple și cazuri practice** din experiența clinică și psihologică, oferind participanților informații actualizate și instrumente aplicabile imediat în activitatea lor. Au fost utilizate prezentări interactive, studii de caz, exerciții de reflecție și discuții cu participanții.

Caseta 1. Teme abordate în cadrul atelierului pentru medicii de familie

- ▶▶ Noțiuni fundamentale despre sănătatea mintală a copiilor și adolescenților (stres, emoții, reziliență, reglaj emoțional);
- ▶▶ Tulburările de sănătate mintală frecvente la vârsta pediatrică și adolescentină (tulburări de neurodezvoltare, anxietate, depresie, tulburări de comportament, tulburări de alimentație etc.);
- ▶▶ Rolul MF în recunoașterea timpurie a semnalelor subtile de afectare psihică și colaborarea interdisciplinară; diferențierea între dificultăți tranzitorii și tulburări mintale care impun referirea către specialiști;
- ▶▶ Tehnici de comunicare eficientă cu adolescentul și familia, reducerea stigmei și facilitarea accesului la resurse și sprijin;
- ▶▶ Instrumente practice: screening, informare, consiliere scurtă, orientare către psiholog sau psihiatru pediatric.

2.2. Profilul participanților

Un număr de 45 de persoane au participat la atelier – 28 persoane pe 11 aprilie și 17 pe 23 aprilie 2025. Dintre participanți, 43 practică medicina de familie în București și Ilfov și au experiență profesională variată, după cum urmează: medici rezidenți (15 persoane), medici cu gradul de specialiști (9 persoane), medici cu gradul de primari (19 persoane). A existat flexibilitate pentru înscrierea altor 2 medici (1 medic de laborator și 1 medic de familie care în prezent profesează doar ca psiholog), care au motivat că tematica atelierului prezintă mult interes, dar nu este abordată frecvent în educația medicală continuă, de aceea solicitările acestora de înscriere au fost acceptate.

Selecția participanților a fost realizată de **Fundația RAA și de Asociația Medicilor de Familie București–Ilfov**, care au publicat anunțuri și au distribuit informațiile despre sesiunile de formare prin rețelele profesionale.

03

FEEDBACK-UL

PARTICIPANȚILOR

3.1. Rezultate cantitative

Toți participanții au primit un chestionar de feedback imediat după finalizarea atelierului. Doar 60% dintre aceștia (N=27) au completat chestionarul și au evaluat calitatea formării pe mai multe arii (scop, teme, lectori, interactivitate, organizare etc.)

Pe o scală de la 1 la 5, unde 1 este nota minimă și 5 nota maximă, majoritatea respondenților (89%) au acordat cel puțin nota 4, iar 66,7% au oferit nota 5 pentru fiecare dintre criteriile evaluate. Per total, activitatea de formare a obținut scoruri excelente, mai ales la calitatea lectorilor și organizare. Interactivitatea este criteriul cu cea mai mică medie relativă (4,71), ceea ce confirmă nevoia participanților de mai mult timp pentru discuții și cazuri practice.

Caseta 2. Scoruri obținute la evaluarea atelierului pe criterii

- ▶ Prestația formatorilor – **5,00** (SD=0,00*)- toți participanții au fost complet mulțumiți
- ▶ Sprijinul oferit de organizatori – **5,00** (SD=0,00) - toată lumea a apreciat sprijinul primit
- ▶ Materialele oferite de organizatori – **4,96** (SD=0,20)- foarte apreciate, cu mici diferențe de opinie
- ▶ Temele abordate au corespuns așteptărilor – **4,96** (SD=0,20) - aproape toți au considerat că temele s-au potrivit așteptărilor lor
- ▶ Pauzele de cafea și de masă – **4,96** (SD=0,20)-participanții au fost foarte mulțumiți
- ▶ Locul de desfășurare – **4,96** (SD=0,21) - a fost evaluat foarte bine
- ▶ Programul evenimentului – **4,92** (SD=0,28)- a fost bine organizat și potrivit
- ▶ Scopul atelierului a fost atins – **4,92** (SD=0,28)- majoritatea consideră că scopul a fost atins
- ▶ Interactivitatea cu ceilalți participanți – **4,71** (SD=0,55)- unii participanți ar fi dorit mai multă interacțiune

*SD (Standard Deviation / deviația standard) arată variabilitatea răspunsurilor. O valoare mică a SD (ex. 0,20) sugerează răspunsuri foarte consistente între participanți, în timp ce o valoare mai mare (ex. 0,55) indică diferențe mai mari între opinii. Rezultatele sunt consistente între cele două sesiuni (media generală: 11.04 – 4,95; 23.04 – 4,91).

3.2. Rezultate calitative

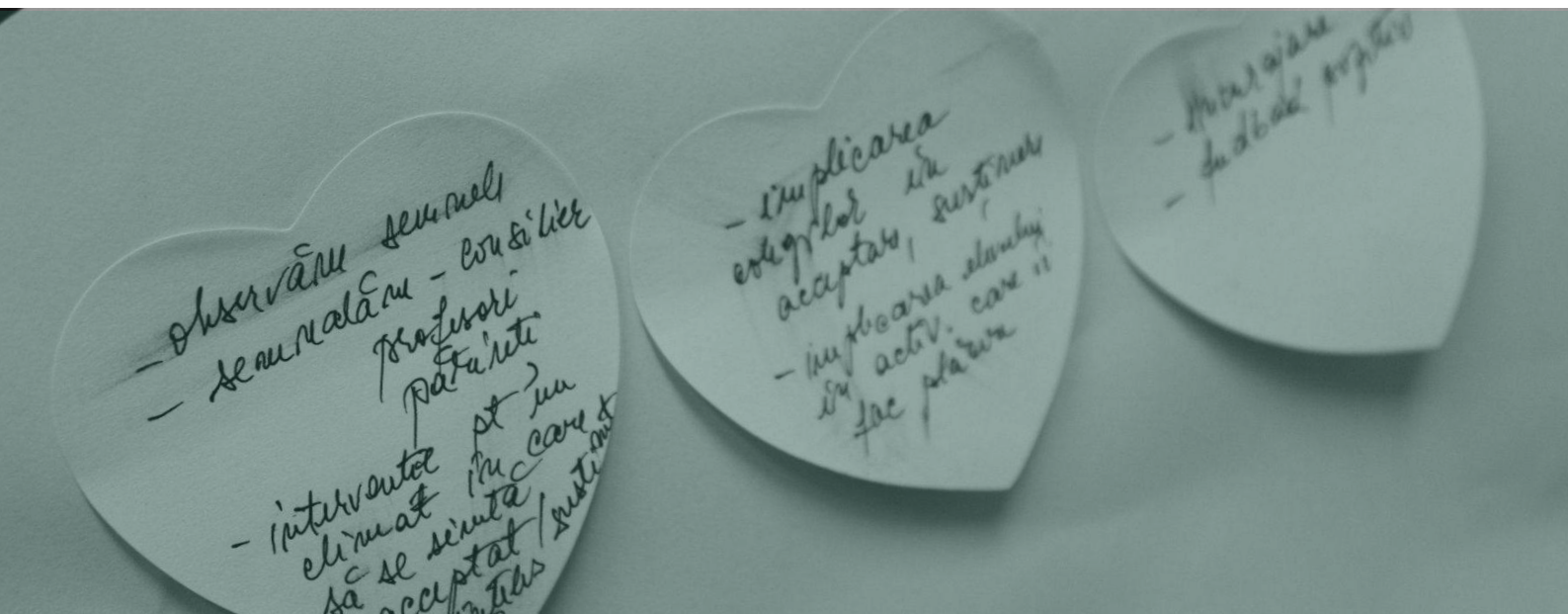
Unii dintre participanții la atelier au apreciat în mod deosebit următoarele aspecte:

- ▶ Le-a fost de mare ajutor actualizarea cunoștințelor și clarificarea noțiunilor despre sănătate mintală a copiilor și adolescenților:

Informațiile despre sănătatea mintală au fost foarte utile, am reușit să înțeleg mai bine conceptele de stres și emoții.

- ▶ Au apreciat interacțiunea și dialogul constant cu lectorii care au împărtășit din experiența lor semnificativă:

Cel mai valoros aspect a fost existența unui dialog autentic între prezentatori și participanți, într-un cadru restrâns și prietenos.

- ▶ Exemplele și cazurile clinice au fost foarte utile, după cum a remarcat un participant:

Am apreciat în mod deosebit prezentarea cazurilor clinice, care au adus claritate și aplicabilitate.

- ▶ Atmosfera deschisă și atitudinea lectorilor au contribuit semnificativ la succesul activității:

M-a impresionat modul deschis de comunicare și amabilitatea lectorilor în interacțiunea cu cursanții.

Întrebați despre sugestii de îmbunătățire a formării, unii medici au menționat:

- ▶ Atelierul ar trebui să dureze mai mult de 6 ore:

Ar fi benefic ca durata cursului să fie mai mare.

- ▶ Prezentarea unui număr mai mare de exemple și studii de caz aplicate, cu detalii legate inclusiv de tratamentul psihoterapeutic:

Ar fi util ca lectorii să includă cazuri clinice cu detalierea tratamentului.

- ▶ Alocarea unui timp mai generos pentru interactivitate și schimb de experiență între colegi:

Un plus ar fi oferirea de mai mult timp pentru dialog, astfel încât mai mulți medici să poată împărtăși situații întâlnite în practica lor.

- ▶ Integrarea temei atelierului în curriculum de educație medicală continuă, cu revenire periodică:

Ar fi de dorit ca această temă să fie inclusă în curricula de specialitate, cu revenire la intervale de aproximativ 5 ani.

Per ansamblu, unii participanți au transmis Fundației RAA aprecierea lor pentru inițiativa organizării acestui atelier: „Faceți treabă bună! Mergeți mai departe!”; „Vă admir și vă felicit pentru implicarea voastră în psihologia copiilor și adolescenților!”; „Sincere felicitări pentru această idee deosebită... aștept cu nerăbdare următoarele evenimente.”

Feedback-ul participanților

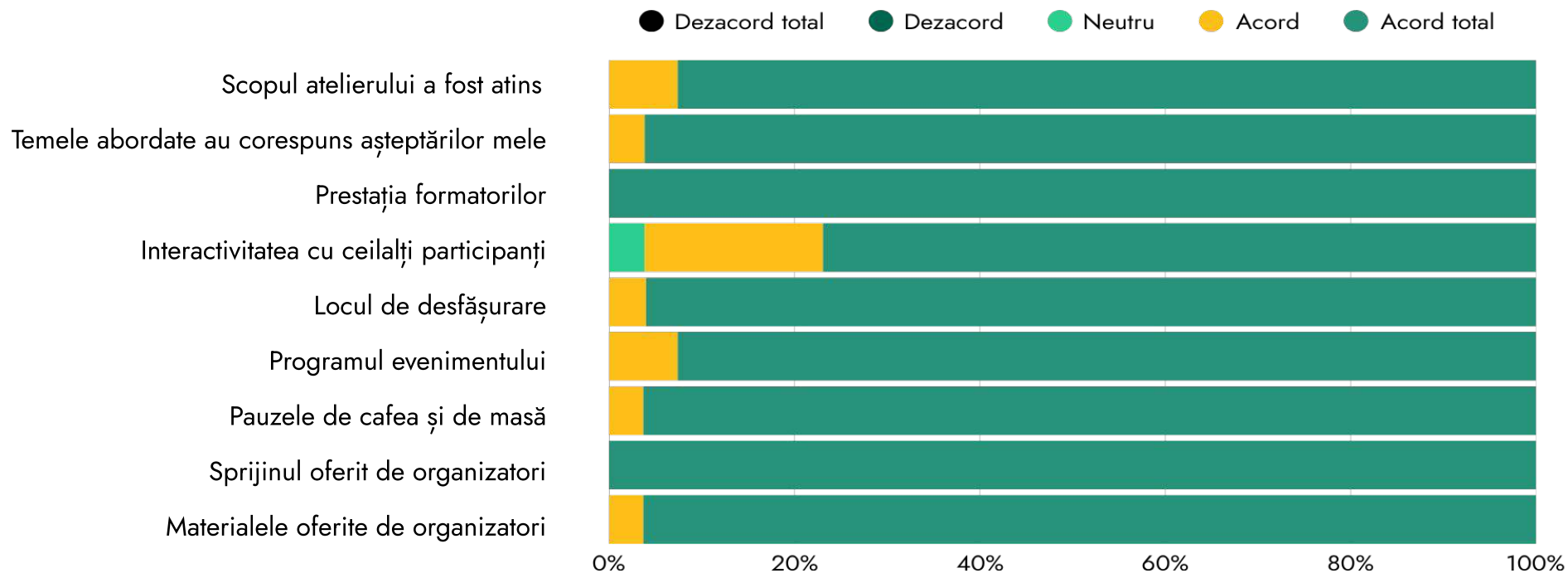

Fig. 1. Feedback-ul participanților la sesiunile de formare, N=27**

**N indică numărul de răspunsuri valide pentru fiecare criteriu

04

CONCLUZII

Experiență valoroasă

Atelierul pentru medicii de familie a fost perceput ca o experiență **extrem de valoroasă**, care a adus claritate, informații actualizate și un cadru interactiv de învățare. Participanții au apreciat în mod special **expertiza lectorilor, relevanța temelor abordate și atmosfera prietenoasă a atelierelor.**

Nevoi

Scorurile obținute (medie generală 4,93/5) confirmă faptul că **atelierul a răspuns foarte bine nevoilor medicilor de familie de formare continuă în domeniul îngrijirii sănătății mintale a copiilor și adolescenților.**

Participanții și-au exprimat nevoia de a primi **mai mult**: mai mult timp pentru discuții despre practica personală, mai multe studii de caz, mai multă interactivitate. Acest lucru arată nivelul ridicat de interes și relevanța temei pentru practica lor profesională.

Scalare și integrare

Atelierul are potențial **de scalare și de integrare în educația medicală continuă**, din cel puțin trei motive. În primul rând, medicii de familie s-au arătat **dornici să își dezvolte competențele** în domeniul sănătății mintale a copiilor și adolescenților.

Apoi, există specialiști cu expertize complementare (psihiatrie pediatrică, psihologie clinică și psihoterapie) care pot contribui la elaborarea unui conținut de învățare de calitate.

Nu în ultimul rând, există un **parteneriat solid între Fundația RAA, UNICEF, ISTT și ARPCAPA** - Asociația MF București-Ilfov care poate fi replicat cu asociații locale și în alte județe.

Prevenție

Un studiu UNICEF (2021) arată că investițiile în **prevenție prin campanii de informare, programe de screening și formarea continuă a specialiștilor** conduc la o reducere semnificativă a costurilor asociate spitalizărilor, tratamentelor pe termen lung și absenței școlare a copiilor cu probleme psiho-emoționale.

Mai mult, când se intervine devreme - chiar din cabinetul medicului de familie - stigmatizarea scade, copiii, adolescenții și părinții lor înțeleg și acceptă mai ușor ideea de a căuta ajutor, iar acest lucru îmbunătățește prognosticul (Corrigan & Watson, 2002).

Pe termen lung, copiii sprijiniți și evaluați constant prezintă un risc redus de evoluție spre tulburări cronice, consum de substanțe, delincvență juvenilă sau marginalizare (Patel et al., 2018), devenind de-a lungul vieții, adulți mai rezilienți și mai productivi în societate.

05

RECOMANDĂRI

MINDFUL

OPTIM

CURAJOSI

EMPATICI

RĂBUNȚA

COOL

TOLERANȚA

GENEROSI

IMPREUNĂ

SPECIALIȘTI

UNIC
😊

QUALITATE

În urma acestei experiențe, recomandăm:

- ▶ **Scalarea la nivel național a unui program de formare**, asigurat prin colaborarea cu rețelele profesionale ale medicilor de familie și Colegiul Medicilor din România;
- ▶ **Integrarea modulelor de sănătate mintală pediatrică** în curriculum de formare continuă pentru medicii de familie;
- ▶ **Consolidarea, prin medicina de familie, a programului de prevenție și screening** privind sănătatea mintală a copiilor și adolescenților;
- ▶ **Dezvoltarea de resurse digitale pentru medicii de familie** (cursuri de e-learning, webinarii) pentru a asigura accesul facil și constant la informații;
- ▶ **Construirea de comunități de practică**, unde medicii de familie pot împărtăși experiențe și intervenții, cazuri clinice și bune practici în domeniul sănătății mintale.

Pentru sănătatea mintală a copiilor și adolescenților, considerăm că în afara activității de prevenire, medicul de familie are un rol de „pivot”, conectând familia și adolescentul cu specialiști competenți, asigurând continuitatea îngrijirii și monitorizarea evoluției.

Acest material este un produs realizat de Fundația Romanian Angel Appeal în cadrul proiectului „Crearea unui model funcțional de intervenție pentru Sănătate Mintală și Sprijin Psihosocial pentru copii și adolescenți” derulat în parteneriat cu reprezentanța UNICEF în România.

Opiniile exprimate în acest document aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția UNICEF.